

משך חכמה ויקרא א, י

ולפי זה אתי שפיר מה דאין שפיר נחשון טעון צפון¹⁹. משום דאמר בתוספתא ברכות (ד, טז): מפני מה זכה יהודה למלכות? לפי שקפץ נחשון ושבתו לתוך הים, קידש שמו של מקום וכו'²⁰. לכן אינו טעון להזכיר עקידתו של יצחק, שכן היה לו מסירת נפש על קדוש השם יתברך בים²¹. לכן לא היה נזקק להצריכו צפון בקרבנות אשר אינן לדורות, רק לשעה, כמו חטאת, דנדבה ליכא ביחיד, ודו"ק. ולא היה קרבנו נזכר²² להזכירו זכות אבות, ודו"ק.

שם משמאל צו תרע"א

הרמב"ם שיצא לחלוק בין העבירות השכליות להשמיעיות, ולדידי הפי' עפ"י דברי הא"ע בלאו דלא תחמוד שרבים תמהו איך אפשר שאדם לא יחמוד לדבר יפה ונחמד לעיניו ונתן משל לזה שהוא כמו שלא יתאוה האיש להיות לו כנפים לעוף למעלה כי לדבר הנמנע לא יתאוה לו הטבע, ככה צריך איש הישראלי לידע שכל דבר שלא ניתן לו מן השמים לא שייך אליו כלל כמו כנפים לאיש ולא יכול לקחתו בתחבולותיו והוא נמנע ממנו ע"כ לא יתאוה לו כלל, ודפח"ח. ואף אנו נאמר שכ"ש דבר שאסרה תורה היא עוד יותר נמנע מפחמין לאכילה. ומה שאמרו ז"ל אבל אפשר ואבי שבשמים גזר עלי. היינו שבאם לא הי' גזר הי' באמת דבר טוב, כי הביט בתורה וברא את העולם, ואם עפ"י התורה הי' זה מותר ומאכל לאיש הישראלי, אז היתה לו צורה אחרת והי' באמת טוב, אבל עכשו שהתורה אסרה אין זה רק רע וכפחמין לאכילה ואי אפשר להתאוות לו כלל. וע"ד זה תקיש לכל העבירות שבאם לא אסרה תורה בהכרח שהיתה לו צורה אחרת והי' טוב וראוי, אבל עתה שאסרה תורה שוב גמאס ואין ראוי להשתוקק אליו, וע"כ המשתוקק אליו הוא חוטא וצריך כפרה:

ובזה אתי שפיר מה דדחי בגמרא (זבחים מח, ב) על קל וחומר דתורת כהנים דבן עוף יהיה טעון צפון מקל וחומר שמליקתו טעונה כהן, ופריך מה לעולה שכן שחיטתו טעון כלי¹¹. דעיקר כלי נפקא לן מקרא ד"ויקח המאכלת" כדיליף סוף דם חטאת (זבחים צז, ב). וכיון דבן עוף אינו טעון כלי, הרי דאינו דומה לאילו של אברהם אבינו, שהיה בכלי¹² [והמאכלת דריש שמאכלת לישראל, שכל מה שאוכלין בעולם הזה הכל בזכות זה]¹³. ואם כן שפיר לא טעון

במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת. תלה הכתוב חטאת לשחיטת צפון בעולה כאילו הי' עיקר צפון לעולה, ולמה. ונראה עפ"י מה ששמעתי מכ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה טעם שחיטת צפון בעולה, כי עולה באה על הרהור הלב שהוא במצפון על יין מקומו בצפון שנגזר שם צפון מפני שהוא במצפון מהחמה כמ"ש הא"ע, עכ"ל. אך לפי"ז יש להבין מדוע חטאת טעונה צפון כי חטאת באה על מעשה עבירה נגלית בלי מחשבה לחטא היפוך העולה. ונראה עפ"י שכתבנו במק"א שענין השוגג שהזדמן לאיש ישראלי לעבור עליו בלי דעת, הוא מחמת שבודאי מכבר השתוקק לאותו דבר אף שהי' זהיר מלעשותו מחמת ציווי הש"י, מ"מ מאחר שהשתוקק לזה הרי יש לו חיבור לזה הדבר, וע"כ מזדמן אליו הדבר הזה לעבור עליו בשוגג, והכפרה היא על מה שהשתוקק אליו כבר, וא"כ שוב הכפרה על שדש החטא שהביאו לזה והיא המחשבה ע"כ טעונה ג"כ צפון, וזה שתלוי בעולה, להורות כי החטאת נמי הכפרה על הרהור הלב כמו עולה:

האומנם כי לכאורה יקשה על הנחה זו מהא דאיתא בתו"כ (סוף פ' קדושים) לא יאמר אדם אי אפשר לאכול בשר חזיר אלא אפשר ואבי שבשמים גזר עלי, וידוע דעת

א, י-יא ואם מן הצאן קרבנו וכו'. ושחט אתו על ירך המזבח צפנה וכו'.

הנה כתב צפון בצאן ולא בבן בקר, אע"ג דבכל מקום כתיב "במקום העולה"¹, אלמא דשם עולה הוא נשחט בצפון, ובכל זה נזהרה התורה להזכיר צפון רק בצאן ולא בבקר. ומשום הכי², בפר משיח (להלן ד, ד) ובפר העלם דבר (שם פסוק טו) לא נזכר "במקום העולה"³. ועיין תורת כהנים⁴, וריש פרק איזהו מקומן⁵.

אמרו במדרש (ויק"ר ב, יא): לפי שצפון מורה על עקדתו של יצחק שצפון אפרו לזכרון לפני ה' תמיד⁶. והכוונה שאמרו (בבא בתרא כה, ב) שרוח צפונית פתוחה, ומורה על הבחירה החופשית שעשה אברהם אבינו שיהיה מסור נפשו של הישראלי להשם, וכמעט ששלל הבחירה מבניו אחריו, וכמעט הוקבע טבע קיים בנפש הישראלי למסור עצמו על אהבת השם יתברך⁷. לכן לא כתיב רק בבן צאן, זכר לאילו של יצחק (בראשית כב, יג) הבא תמורת יצחק. ולכן לא נזכר בבן בקר בהדיא⁸, ד"גם אלה תשכחנה" – זה מעשה העגל⁹, אשר עשו שור אוכל עשב, ואינו צפון לפניו¹⁰.

חתם סופר

תורת משה ויקרא א, יא

צפונה לפי"ה כתיב צפן לאן ולא צפן צק ואלע"ג דילפי' מו"י (נדכתיז ואם מן הללן) מוסף דגם צפן צק טעון לפון מ"מ מדכחצו צפן לאן מרמז דגן לאן סהוא פחות מן צק מוכר על סהאי הלז הלפוסים ועמומים וכן צק על עשה ונ"ח הכיתק לעשה דחזיר מהסווי לז וכל חטאת הצא על הסגסג דעיקר כפרתו הוא דלי לאו דהסווי צמח לא מדון לו סגסג דלא יאוסה ללדיק כל און ע"כ צמקוס אשר תשחט העולה תשחט החטאת: